Міхась Болсун

Покліч бацькоўскай зямлі

Радзінны кут не выбіраюць.
Дзе свет убачыць немаўля,
Там стане блізкаю зямля,
Бліжэй, мілей, чым шаты раю.

ВЫТОК

Абсягі Чачэрскага краю
Прапісаны ў сэрцы маім.
Бы птушка, сюды прылятаю
Ці холад, ці спёка стаіць.

Завуць Балсуны і Палессе —*
Жыццёвай дарогі выток,
Люляла тут сны мае песня —
Пяшчоты душэўнай глыток.

...Сцяжынка знаёмая ўецца.
Трава зноў у пацерках рос.
Нястрымана просіцца сэрца
У цішу зарэчных бяроз.

*Сустрэне грыбамі Лысуха***
*Сухі-вось дык назва! —Ручэй**.*
Мелодыі лесу паслухай —
Самоту прагоніш хутчэй.

З прасекі на ягаднік збочу —
Сасонка ігліцай кране.
Чарніц цёмна-сінія вочы
Спакусна зірнуць на мяне.

Дзяцінства ўспомніцца раптам,—
Не вернеш вясёлай пары,—
Лес клікаў нас ліпеньскім ранкам:
Гарлачык для ягад бяры.

Чародкай сяброўскай хадзілі,
Дужэла моц нашае крыл.
І разам з малою Радзімай
Вялікую тут я адкрыў.

ЧАЧЭРСК

Добры дзень, поле з коласам
жытнім,
Мяккі водар бухматых садоў,
Мой зялёны такі, старажытны
На далонях зямлі гарадок!

---

* Балсуны, Палессе — вёскі.
** Лысуха, Сухі Ручэй — назвы ўрочышчаў.

Фарбай светлай абноўленых
вуліц
Зззяе, вабіць Чачэрск-прыгажун.
Парк гасцінна мяне зноўку
туліць,
На Чачору ўлюблёна гляджу.
Позірк ловіць лугі, азярыны.
Сіняй стужкай віднеецца плёс.
Праплываюць аблокаў пярыны
У блакіце высокім нябёс.
Хваляй Сожа бягуць успаміны.
Зноў гукаю сваю маладосць.
Дзякуй, родны Чачэрск,
сэрцу мілы,
За гасціннасць тваю, прыгажосць.

РОДНЫЯ НАЗВЫ

Ці вёска гэта, ці рачулка —
Іх назвы музыкай гучаць,
Кранае слоўца нас прачула,
Бы спеў салоўкі па начах.

Палессе, Ніўкі і Залессе,
Заручча, Добрынь і Гаёк,*
Нібы радкі лірычнай песні,
Што чую сэрцам я здалёк.

Мне вёскі гэтыя, бы сёстры,
Па духу блізкая радня.
Праз годы доўгія і вёрсты,
Іх лёс у памяці штодня.

Бягуць удалеч там жа рэкі,
Дзе ў радасць ходзім басанож.
Нібы магнітам цягне нейкім
Мяне блакітны плыткі Сож.

*Вясной з гарэзаю Чачорай***
Абдымуць дружна бліжні луг.
Паводка, нібы тое мора,
Прывольна плешчацца наўкруг.

*Віляе вузкім шнурам Покаць**,*
Траву калышуць берагі,
Як май на іх рассыпле лотаць —
Халодны цень сплыве тугі.

*Каўпіта** — значыць, белы жораў, —*
У Бесядзь ціхую цячэ.
У вір ныраюць смела зоры,
Калі гусцее туш начэй.

* Палессе ... Гаёк — назвы вёсак на Чачэршчыне.
** Чачора, Покаць, Каўпіта – назвы рэк там жа.

Наш продак быў, відаць, паэтам,
І спраў, і слоў красу цаніў.
І нам любіць бы край весь гэтак,
Быць каласком на ўлонні ніў!

МОЙ КРАЙ

Чачэрскі край — абсцяг пад сонцам,
Радзіма продкаў і мая,
Дзе самародкам льецца слоўца
І знак вякоў нясе зямля.

Чачэрскі край — старонка гэта
Пакрыта славай ваяроў
І працай рупнаю сагрэта,
Дзе ніў размах і шум бароў.

Чачэрскі край бярозак белых,
Блакітных сподкаў азярын,
І рэк, што ў далячынь пабеглі,
І барваў ранішняй зары.

Перад травінкай, краскай кожнай
Гатоў упасці ўдзячна ніц.
Адлётны крык гусей над пожняй
Ва мне тужлівасцю шчыміць.

Чачэрскі край! Тут «мірны» атам
Сарваўся з неба на бяду.
Людзьмі пакінутыя хаты
Ўраслі па вокны ў лебяду.

Ды не скарыўся край нязгодзе.
Багацце шчырае душы
Жыве стагоддзямі ў народзе,
Як і гасціннасць — без мяжы.

ХЛЕБ

Чорны хлеб — гэта золата
злітак,
Ды і яно яму не роўня.
Успамінаю: барануем жыта,
Падганяю старога каня.
А на полі — адны жанчыны
І чародка маіх сяброў.
Тры гады не аралі мужчыны,
Іх забрала вайна з двароў.
Тут нялёгка. І тут — край
пярэдні,
Не сціхае бой за жыццё.
Падкамкаўшы зрэбны пярэднік,
На мяжы корміць маці дзіцё.
Зашугае ж калоссем жыта,

Як шугае зара сама...
Чорны хлеб — працы цяжкае
злітак, —
Я з маленства цаню яго смак.

ДАРОГА Ў ВЁСКУ

Прачнуўся ранак
Летні над ракой,
Прылёг на беразе
Пагрэцца...
Вядзе дарога
Зноў да землякоў,
Якім вязу пачуцці сэрца.

Мільгаюць сосны
І гурты бяроз,
Багун
І ландышаў суквецці.
А думкі там даўно,
Дзе коліс рос,
Дзе хата бацькі
Сціпла свеціць.

Ля студні бразне
Вёсачка вядром,
Жаўрук пракаліць
Паднябессе,
Гасціннасцю сустрэне
Кожны дом:
— Заходзь, сынок,
Тваё ж Палессе.

УСПОМНЮ ПАЛЕССЕ СВАЁ

Уладзіміру Ядранцаву

І стужкай блакітнай Каўпіта
За вёскаю роднай імчыць.
Пад ветрам калышыцца жыта
І бронзай на сонцы блішчыць.
Тут ліпы пахучыя лісцем
Просяць пад засень густы,
Маё тут блукала дзяцінства —
Дзе бесклапотнасць дзён тых?
Праходзяць гады чарадою,
Мінула юнацтва маё.
Сустрэнуся з шчасцем, бядою —
Успомню Палессе сваё,
Дзе вечарам веснім дзяўчаты
Марацъ аб любых сваіх,
Гармонік сумуе ля хаты,

Да ранку пяюць салаўі,
Дзе песень ляцяць пагалоскі
З вуліц вячэрніх у гай...
Дзень добры, зарэчная вёска,
У будні і святы прымай!

МАЯ РАКА

Я многія бачыў рэкі,
Мая ж рака — не з такіх,
Бо коціць на хвалях рэха
Трывожнае — маці ласіх.

На лузе дзяркач не змаўкае,
Крычыць:
— Годзе спаць,
— Годзе спаць.
Туман на ўзбярэжжу блукае,
Начлегу не змог адшукаць...

Як неба ўспыхне на ўсходзе
І сонейка ў вір упадзе,
На бераг памыцца прыходзіць
Па травах няскошаных дзень.

СНЫ

Спіць вёска мая Балсуны
Пад коўдрай, вытканай з зорак.
Пра што, землякі, вашы сны,
Радасць людскую ці гора?

Месяц-ліхтар вісне ўгары,
Ноч баль навокал свой правіць.
У снах можна ўсё паўтарыць
І нават нешта паправіць.

Няхай жа часцей хоць у снах
Смяюцца радасна людзі,
Цвіце ў іхніх душах вясна
Пакуль зара не разбудзіць.

* * *

Старэе вёска. Смех дзіцяці
Усё тут чуецца радзей.
Пенсіянер — у кожнай хаце,
Жыццё самотнае ідзе.

Гармонік дзе і бубен гулкі,
І танцы, песні да світання,
Шэпт закаханых у завулках,
І певень, што будзіў пад ранне?

Забіты хаты. Крыж з шалёўкі,
Нібы маўклівы нам дакор.

О, час, нястрыманы, шалёны!
Губляем спадчыну вякоў.

Хто падганяе, адсюль турыць,
Куды спяшаем, мяжа дзе,
Калі плач вёсачкі хаўтурны
Часцей чуваць, чым плач дзяцей?!

ЧАЧОРА

Над Чачорай зніклі зоркі,
Сплыў кудысьці маладзік.
Чуцен шоргат ціхі лодкі,
Звонкі голас маладзіц.

Асака вадой спавіта,
Зелянеюць берагі.
Сонцам шчодра луг заліты,
Дрэмлюць пульхныя стагі.

У чароце птах спявае,
Ухваляе лёс ракі.
Вецтем парк з гары ківае,
Хваля гойдае блакіт.

А Чачора, як учора,
Сожу сілы аддае
І Дняпру. Ажно да мора
Пабяжыць вада яе.

УСПАМІН ПРА ЧЫРВОНЫ БЕРАГ *

Гудуць натужна лесавозы,
Паўзуць па снезе, па гразі,
Калі дажджамі плача восень,
Калі ўладарыць холад зім.

Тут краны хобатам сталёвым
Кладуць бярвенні ў штабялі,
І пах густы лясоў хваёвых
Парфумай льецца па зямлі.

Дзядзькі сямейныя і хлопцы
Жывуць брыгадай, заадно,
Калі харчуюцца ў сталоўцы —
Масніцы ходзяць хадуном.

Ад жартаў вострых, вострых кпінаў-
На іх ахвочы, здатны люд,—
Як слоўца раптам нехта кіне,
Пачуеш мудрасць, мовы цуд.

Дарма, што ў робах мурзаватых
І копаць на руках ляжыць.

* Чырвоны Бераг — рабочы пасёлак на р.Сож каля Чачэрска

За словам звонкім, зухаватым
Багацце бачыцца душы.

Вясной, калі наўсцяж паводка,
Людзей зарэчных па чарзе,
Бы зайцаў дзед Мазай, на лодках
Тут кожны з гонарам вязе.

Усім так хочацца дахаты
Купіць духмяныя хлябы
І з'есці мякіш наздраваты,
Тады лічы, што тут пабыў.

І так гадамі ў будні, святы
На ўскрайку лесу, ля ракі
Шчыруюць землякі заўзята —
Шафёры, цеслі, леснікі.

ВОЗЕРА КОЎПІН

*Коўпін * кракнуў качкай дзікай,*
Плёхнуў гулка шчупаком.
Побач лес сініцай ціўкаў,
Туман ліўся малаком.
Вецер гнаў яго імкліва,
Спатыкаўся на бягу
Аб траву і купін грывы,
Аб лазняк на берагу.
На ваду прылёг, прыціхнуў,
Пад якой — двайное дно.
Глыбіню да тайнаў іхніх
Людзі мералі даўно.
Зналі першае, дзе мелка,
А пад ім — шчэ вір вады,
Не хапала нават меркі
Углыб вымераць хады.
Навакол жа лес і жыта,
Чарада плыве падзей...
Коўпін-возера, скажы ты,
Дзе твая разгадка, дзе?

ПАРК НА ЗАМКАВАЙ

Парк на ўзвышшы — зялёная сцэна,—
Хор птушыны спявае заўжды,
Дрэвы вецем, нібыта антэнай,
Ловяць лета мажорны матыў.

Голас з ранку сініцы спрабуюць,
Шпак спрасоння наўдзіў засвістаў.
Гэты спеў успаміны зноў будзіць,
Дні пражытыя я прагартаў,

* Коўпін — возера каля Чачэрска

Бы пабыў на пляцоўцы з аркестрам,
Дзе з дзяўчынай тады танцаваў,
А калі станавілася цесна,
Вечар нас пад шацёр ліп хаваў.

Вабіў бераг нас цёплы Чачоры,
Дзе кудзеляй гусціўся туман...
Толькі час, нібы след метэора,
Спапяліў наш нясмелы раман.

***

Уладзіміру Пернікаву

Круг, Асухі і Равуха —*
Мясцін сонечных абшар.
Ловіць спевы птушак вуха,
Дзе прастор для светлых мар,
Дзе рыбалка — захапленне,
Думкі возьмуць у палон
Знічак зыркія імгненні,
Траў прыветлівых паклон.
Нізку плотак я з Асухаў,
Нібы дар, нясу дамоў.
Рад, што мову зямлі слухаў,
Я не знаю лепшых моў.

ПАРОМ

Натужна рыпіць, бы калёсы,
Гойдае ў хвалях цень.
Сонечны промень на тросе
Катаецца кожны дзень.

Лябёдка вурчыць, стракоча,
На лёс наракае свой —
Змена ад ранку да ночы,
Рэдка ля рэчкі спакой.

Хапае Сожу работы —
Ажно выгінае спіну,
Стараецца, хоць і нялёгка,
Нагрузку такую цягнуць.

Чакаюць зарэчныя сёлы
Вугаль, цэмент, муку...
Адна без парома вясёлка
Пераступае раку.

* * *

Чым больш жыву,
тым больш люблю

* Круг, Асухі і Равуха — урочышчы ў пойме Сожа і Чачоры каля Чачэрска

цябе, мой край
чачэрскі,
з дзяцінства родную
зямлю,
людзей,
душой не чэрствых.

Маленства даўнія
сады
і сцежкі маладосці
жывуць у памяці
заўжды,
яны — святое штосьці.

Шугаюць
квецению сады,
бяжыць шнурком
Каўпіта,
І ў кожны мой
прыезд сюды,
бы кніга,
край раскрыты.

* * *

Над Чачэрскам развеяўся золак,
Над ім звонкая, крохкая ціш.
Атухаюць агеньчыкі зорак.
Залаціцца царквы ярка крыж.

А бадзяга-туман зноў мярэжай
Лёг сушыцца на вецце кустоў.
Парк на Замкавай, ратушы вежы
Ранак барвай фарбуе густой.

З дрэў сцякаюць нячутна расінкі.
Лазняк сонна глядзіць у раку.
А з усходу, з суседняй Расіі
Паказала ўжо сонца шчаку.

Гэты міг да жыцця любоў будзіць,
Сум дрымотны я з сэрца ганю.
П'ю жадобна, на поўныя грудзі,
Горад родны, тваю цішыню.

РАТУША

Ля ціхай Замкавай гары
Ляжыць квадрат цэнтральнай плошчы,
Жаўцеюць ратушы муры,
Пячэ іх спёка, ліўні хвошчаць.

Таўшчэзнай кладкі камяні
Хаваюць даўнія сакрэты,
Калі б умелі гаманіць
Зашмат бы расказалі свету,

Як жыў, тварыў вякі Чачэрск,
Названы іменем Чачоры,
Якая стужкаю цячэ
У Сож, а з ім — далей, да мора.

...Паўсюль гісторыі сляды,
Яе блукае глуха рэха.
Цары трымалі курс сюды,
І Пушкін некалі тут ехаў.

Глядзіцца ратуша ў блакіт —
Славуты нашых продкаў помнік.
Адсюль ляцяць ва ўсе бакі
Шырокіх, светлых вуліц промні.

ДЗЕДАВА ХАТА

Да кладкі знаёмай
Лячу — не іду я,
Там лозы глядзяцца
Ў люстэрка ракі.
Ля дзедавай хаты
Вяз ціху вартуе,
Высока узняўшы
Над дахам сукі.
Ігруша старая
Мне веццем махае.
Сцішэлая лазня
Стаіць на мяжы.
Хлапчук незнаёмы
«Днём добрым» вітае.
Шчымлівасць пачуццяў
На сэрцы ляжыць.

Вяртае зноў памяць
У даўнія зімы,
У цёплае лета,
На росны той луг,
Дзе пасвіў гусей я,
Чакаў дзеда Кліма,
Ён ведаў: галодны
Унучак-пастух.

Праснак умінаў я —
Аж трэск за вушамі.
Настрой узнімаўся,
Ясніўся пагляд,
І дзед для прылíку
Бяззуба мне шамкаў,
Сабраўшы ў дзяружку
Сухога галля:

— Унучак, прыходзь-ка,
Ўжо вішні паспелі,
Сарокі — зладзейкі
Бязбожна клююць.
...Гайдаўся на голлі
Я, бы на арэлях.
Вішняк той успомню —
І слінкі цякуць.

Малюнкі маленства
У сны мне прыходзяць,
Хоць часу не спыніш
Імклівай хады.
Сягоння маркотна
На тым агародзе:
Зямелька дзічэе,
Старэюць сады.

КУКЛІЧЫ

Сувалаву В. П.

Кучаравы сасняк
Каля Кукліч не спіць:
Птушак слухае спеў,
Пошум ветру на ўзгорку...
Перапёлкі ў жытах
Просяць вечнае: «Піць».
Ноч ссыпае з нябёс
На плёс Покаці зоркі.

У зялёным кутку,
Каля стыку дарог
Крыж трымае ручнік,
Ключ гамоніць крыніцы,--
Час у душах людзей
Вернасць Богу збярог,
Тут яму і зямлі
Кожны можа маліцца.

Пяты век вёска свой
Крыж жыццёвы нясе.
Шчасце песняй было,
Войны — чорнай навалай.
Сіла ж мужных людзей
Беды сцерла усе,

Бо Тарасенка — кум,
А сват лепшы — Сувалаў.

Уся вёска — радня,
Карані ў іх адны.
Хіба мала такіх

Параскідана ў свеце?
... Лес грыбамі прапах
І жывіцай сасны.
Бы далёкі маяк,
Вокны вёсачкі свецяць,
Каб з дарог да яе
Не збіваліся дзеці...

* * *

Дабрыня, дабрыня —
Ветразь шчырай душы,
Пачуцця вышыня,
Компас верны, як жыць.

Крок звяраю па ёй,
Не згублю цеплыні,
Бо ў дарозе сваёй
Кошт пазнаў дабрыні.

НАРОДНАЯ ПЕСНЯ

Чыста, напеўна, шчымліва
Голас жаночы звініць.
Чую, здаецца, шэпт нівы,
Гоман палескіх крыніц.

Бачу вяселлі, калядкі,
Тройцу, гуканне вясны,
Сноп на дажынках і святкі,
Людны абрад баразны.

Мудрасць пяшчотнага слова.
Шчыры, душэўны матыў.
І ані кропелькі злога, —
Шчодры прамень дабраты.

Буры вякоў не скасілі
Дум залаціначкі ўсе.
Колькі жыццёвае сілы
Песня такая нясе!

Голас вадзіцы крынічнай
Дорыць зямелькі ключы.
Песні народнай лірычнай
Нам бы жыццё зберагчы!

РАЁНКА

Невялікі фармат,
Ды прыхільнікаў шмат
У раённай заўсёды газеты.
У дарозе штодзень
Непаседлівы штат,

Дорыць людзям радкі,
Што душою сагрэты.

ЖНІВО

Вісіць над нівай хлебнай спёка.
Жніво камбайнамі гудзе.
Бацян, прысеўшы недалёка,
Іржэўнік мерае штодзень.

Трымціць паветра ціхай хваляй.
На неба глянь - шкляная сінь.
Шчыруе бацька за штурвалам,
А побач з ім шчыруе сын.

У бункер зерне б'е, струменіць,
Нібыта крышыцца бурштын,
У ім — энергія праменняў
І цеплыня дажджоў густых.

Запахла поле караваем,
Такім жаданым на стале.
І гэты пах над родным краем
Разносіць бусел на крыле.